

Producentenorganisaties in de land- en tuinbouw

Nieuwe regels, nieuwe kansen

A.B. Smit en H. Prins, met medewerking van J. Bijman en M. Litjens

WAGENINGENUR
For quality of life

Erkenning van 'Producentenorganisaties' nu mogelijk in alle sectoren in de land- en tuinbouw

Onderlinge samenwerking tussen primaire ondernemers (agrariërs) biedt veel mogelijkheden voor versterking van hun positie in de keten. In het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is het mogelijk om een samenwerkingsverband officieel te laten erkennen als producentenorganisatie (PO).

Voordelen van samenwerking in primaire sector

Ondernemers met samenwerkingservaring noemen diverse voordelen van samenwerking, afhankelijk van vorm en inhoud:

- een beter contact met leveranciers en afnemers
- meer marktkennis en een betere onderhandelingspositie
- meer betrokkenheid bij het product, betere mogelijkheden voor productontwikkeling en meer marktgerichte producten
- taakverdeling tussen leden (ieder doet waarin hij/zij goed in is)
- verkrijgen van nieuwe leveranciers of afnemers
- optimalisatie van het productie-, distributie en afzetproces
- kostenverlaging door gezamenlijk gebruik van machines en dergelijke
- kostenverlaging door gezamenlijke aan- en afvoer
- omzet- en winststijging
- eventueel: provisieverlaging of afnamegarantie.

Horizontale samenwerking (tussen bijvoorbeeld agrariërs) kan helpen om verticaal (in de keten) samen te werken.

Voordelen van erkenning als PO

In de groente- en fruitsector kunnen PO's GMO-subsidies aanvragen voor uitvoering van 'operationele programma's'. Deze mogelijkheid hebben de overige agrosectoren niet. Toch kan het ook daar voor een samenwerkingsverband zinvol zijn erkenning als PO aan te vragen:

1. In PO-verband mogen agrariërs afspraken maken over productie, verkoop en gemeenschappelijke installaties voor opslag en dergelijke.
2. Binnen de PO mogen identieke prijzen worden vastgesteld (maar niet tussen PO's).
3. Bij voldoende omvang kan de PO verzoeken om Verbindend Verklaring van Voorschriften (VV), bijvoorbeeld ten behoeve van sectorbrede financiering van onderzoek.

Voorwaarden voor erkenning van PO's en VV's:

1. Een producentenorganisatie (PO) wordt door producenten uit een specifieke sector opgericht.
2. Een PO omvat minimaal vijftien leden; in de groente- en fruitsector is bovendien de jaaromzet minimaal € 15 miljoen.
3. Een PO is een (deel van een) rechtspersoon en de ondernemers hebben als lid van die rechtspersoon op democratische wijze invloed op het beleid van de PO.
4. In de statuten van een PO staat minimaal één doelstelling uit een lijst van door de EU goedgekeurde doelstellingen op het gebied van afzetbevordering, natuur en milieu en kennisontwikkeling en voorlichting. In de sector groenten en fruit en de sector melk en zuivelproducten moet een PO zich voor erkenning richten op doelen die betrekking hebben op de aanbod en afzet.
5. Er mogen geen activiteiten worden uitgevoerd die leiden tot identieke prijsvorming of tot uitsluiting van mededinging.
6. Een ondernemer kan per product slechts lid zijn van één PO; in de sector groenten en fruit is de ondernemer verplicht al zijn producten waarvoor de PO is erkend, via die PO af te zetten.
7. Bij een aanvraag voor VV is het aandeel van de PO minstens twee derde (bij groente en fruit 60%) van de productie in de sector en moet minstens 50% van de ondernemers in die sector lid zijn van de PO.

Twee keuzes: samenwerken en erkenning als PO aanvragen

Iedere ondernemer moet minimaal eenmaal in zijn leven nadenken of het bij hem/haar past samenwerking met collega's aan te gaan.¹ Als het antwoord daarop 'ja' is en er komt een samenwerkingsverband tot stand, dan is de volgende vraag of het zinvol is om erkenning als PO aan te vragen. Wat kan de meerwaarde daarvan zijn?

PO's als wondermiddel?

Er zijn legio mogelijkheden om via horizontale en verticale samenwerking innovatie en verduurzaming van de sector te bevorderen en daarmee de positie op de markt te versterken. Met de erkenning van een PO zijn natuurlijk niet alle problemen rond bijvoorbeeld marktpositionering opgelost. Ook in PO-verband worden de leden geconfronteerd met voortgaande schaalvergroting en concentratie bij toeleveranciers enerzijds en afnemers, verwerkers en retail anderzijds. PO's kunnen bijvoorbeeld tegen elkaar uitgespeeld worden, wat ongunstig is voor de afzetprijzen. Bestaande PO's zullen dus steeds alert moeten zijn of verdergaande schaalvergroting noodzakelijk is, eventueel ook middels unies of fusies met andere PO's, zonodig ook internationaal. Dit geldt met name voor de mainstreamproducten, die grootschalig en uniform op de markt moeten worden gebracht. Voor nichemarkten ligt de situatie anders, maar ook daar kan samenwerking voordelen bieden, al dan niet in PO-verband. Tenslotte vraagt samenwerking ook binnen een PO om continue inspanning.

Accenten en veranderingen in de Gemeenschappelijke Marktordening (GMO)

Volgens de Europese Commissie (EC) en het Europese Parlement (EP) dragen PO's bij aan:

1. onderlinge samenwerking tussen primaire producenten
2. verduurzaming van de landbouw
3. versterking van de positie van de primaire producenten in de keten, met name hun aandeel in de totale marge van de keten.

PO's staan daarom prominent genoemd als instrument in het 'nieuwe' GLB (onderdeel GMO), dat per 1 januari 2014 in werking is getreden.

In het 'oude' GLB konden alleen samenwerkingsverbanden in de groente- en fruitsector een erkenning aanvragen als PO. In het 'nieuwe' GLB kunnen ook PO's in de andere agrarische sectoren opgericht worden en erkenning en eventueel Verbindend Verklaring van Voorschriften aanvragen. De voorwaarden voor erkenning en VV zijn gebaseerd op EU-verordening 1308/2013, die op onderdelen nationaal is ingevuld (zie de factbox aan ommezijde).

Colofon

Deze factsheet is tot stand gekomen in een onderzoeksproject uitgevoerd door LEI Wageningen UR in opdracht van en gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken, in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoeksthema 'Voedselzekerheid' (projectnummer BO-20-007.01-035). Meer gedetailleerde informatie is te vinden in het rapport *Producentenorganisaties als instrument voor concurrentiekracht en innovatie; Uitbreiding van perspectief door het nieuwe GLB?* Wageningen, LEI Wageningen UR (University & Research centre), LEI Report 2015-164a <http://edepot.wur.nl/366156>

Disclaimer: Aan deze factsheet kunnen geen rechten worden ontleend.

Voor meer informatie wordt verwezen naar RVO, die in Nederland namens het ministerie van Economische Zaken de taken rond de erkenning van PO's uitvoert. Zie het document [Basisregeling Producentenorganisaties \(PO\), Brancheorganisaties \(BO\) en Verbindend Verklaring \(VV\)](#), inclusief aanvraagformulieren en bijlagen met informatie over doelstellingen voor erkenning als PO of BO en voor een VV.

¹ Een hulpmiddel om over deze vraag na te denken is de brochure 'Samen werken aan samenwerking', (gratis) te downloaden via <http://edepot.wur.nl/121061>.

Contact

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
www.wageningenUR.nl/lei

Bert Smit
Projectleider
T +31 (0)320 293 528
E bertb.smit@wur.nl

Henri Prins
Onderzoeker
T +31 (0)320 293 543
E henri.prins@wur.nl

Lei.library.nl
2015-164b
